

УДК 339:338.433(045)

НАБОК І.І.,

к.е.н., доцент

доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

Факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

ГРИГОР'ЄВА І.О.,

студентка 5 курсу

Факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

Україна НА СВІТОВОМУ РИНКУ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

***Анотація.** В статті проаналізовані основні положення, тенденції розвитку світового ринку зернової продукції та місце України у даному секторі. Висвітлені найбільші країни – виробники, експортери та проаналізовано останні офіційні дані щодо посівів, збору та врожайності в Україні.*

***Ключові слова:** зерновий ринок, зернова продукція, зернові культури, світовий ринок.*

Набок І.І. к.э.н., доцент, доцент кафедри международных экономических отношений и бизнеса Факультета международных отношений Национального авиационного университета

Григорьева И. А. студентка 5 курса факультета международных отношений Национального авиационного университета

УКРАИНА НА МИРОВОМ РЫНКЕ ЗЕРНОВОЙ ПРОДУКЦИИ

***Аннотация.** В статье проанализированы основные положения, тенденции развития мирового рынка зерновой продукции та место Украины в данном секторе. Отображены самые крупные страны – производители, экспортеры и проанализированы последние официальные данные касательно посевов, сбора и урожайности в Украине.*

***Ключевые слова:** зерновой рынок, зерновая продукция, зерновые культуры, мировой рынок.*

Nabok I. PhD in Economics, Associate Professor of international economic affairs and business department Faculty of International affairs National Aviation University

Hryhorieva I. magistrate, 5th year student Faculty of International affairs National Aviation University

UKRAINE ON THE WORLD MARKET CEREAL PRODUCTS

***Annotation.** The article analyzes the main provisions, development trends of the world grain market and the place of Ukraine in this sector. The largest countries are displayed – producers, exporters and the latest official data are analyzed with regard to crops, harvesting and productivity in Ukraine.*

***Key Words:** grain market, grain products, crops, world market.*

Актуальність проблеми. В умовах розвитку та трансформації української економіки, важливим є аналіз основних напрямків та джерел поповнення державної казни, а так як Україна завжди входила до основних – країн, що забезпечують світ зерновою продукцією, доцільним буде провести невелике дослідження цієї тематики.

Аналіз досліджень і публікацій. Найбільш інформаційно – місткими для даної тематики дослідження є офіційні дані державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, міжнародної організації ООН з питань продовольства та сільського господарства ФАО.

Метою статті є дослідження стану українського агропромислового комплексу, а саме зернового ринку та місце України на світовому ринку даного виду продукції.

Виклад основного матеріалу. Зернові культури у сільськогосподарській сфері – це найважливіші та найпоширеніші у діяльності людини оброблювані рослини, які дають основні продукти харчування для людства та худоби. Даний вид рослинності займає близько половини існуючих площ ріллі.

Зерновий ринок є провідним продовольчим світовим ринком, а так, як Україна завжди славилась своїми родючими землями, його дослідження дасть змогу виявити тенденції розвитку, його місце на світовому ринку та вплив на економіку країни.

Оскільки як зернові культури можна вирощувати не у будь яких кліматичних умовах, доцільно навести карту світу, де наглядно можна побачити, де та які з основних видів зернових найбільше поширені. Розглянемо на рисунку 1 карту світу посівів основних видів зернових культур. Згідно рисунку 1, бачимо що найбільш придатними для посівів є значні земельні ділянки Китаю, Росії, Європейського Союзу, США, Канади та Бразилії.

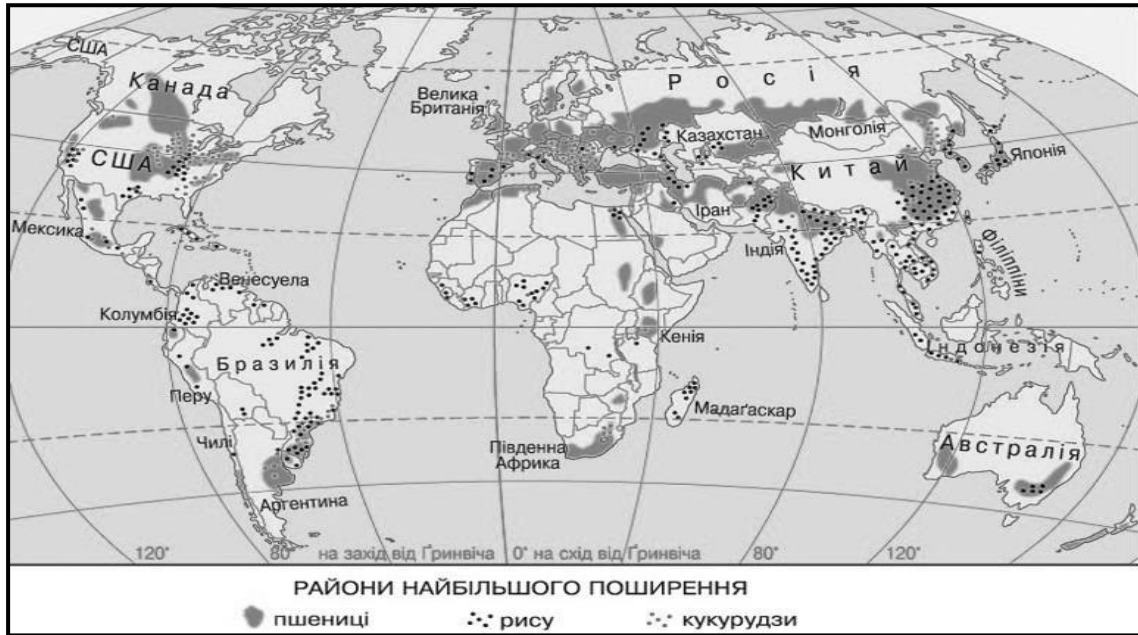

Рис. 1. Карта посівів світу основних видів зернових культур

Джерело: <https://geomap.com.ua/ru-g11/112.html>

Продовольча і сільськогосподарська організація ООН ФАО (англ. Food and Agriculture Organization) за головну мету має боротьбу з голодом, проводить певні аналітичні дослідження та ін. За результатами 2017/2018 сільськогосподарського року загальний світовий врожай зернових культур склав 2,64 млрд. тон. Розглянемо основні країни – виробники зернових культур у таблиці 1.

Таблиця 1

Десятка країн з найбільшим врожаєм зернових культур за результатами 2017/2018 сільськогосподарського року

№	Країна	Врожай млн. т.
1	Китай	503,2
2	США	437,6
3	ЄС	310,1
4	Індія	258,0
5	Росія	130,8
6	Бразилія	113,3
7	Аргентина	75,8
8	Індонезія	70,7
9	Україна	60,8
10	Канада	56,3

Складено на основі джерела: <http://www.fao.org/countryprofiles/index/ru/?iso3=UKR>

З таблиці 1 бачимо, що за 1 місце конкурують Китай та США, а Україна знаходиться на 9 позиції серед світових гігантів – експортерів зернової продукції. Наглядно побачити структуру світового виробництва зернових культур 2017/2018 сільськогосподарського року та місце у ній України можна на рисунку 2.

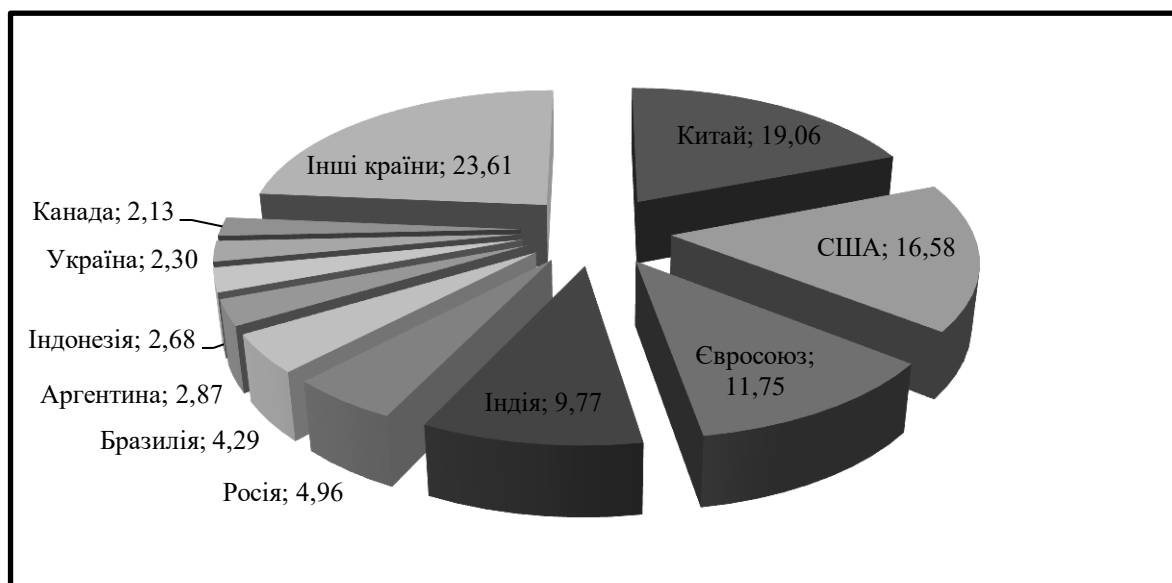

Рис. 2. Структура світового виробництва зернових культур 2017/2018 сільськогосподарського року, %

Складено на основі джерела: <http://www.fao.org/countryprofiles/index/ru?iso3=UKR>

Якщо детальніше розглядати місце України на світовому зерновому ринку, то бачимо, що наша країна у 2017 – 2018 роках мала 2,3% загального ринку зернової продукції.

Оскільки вклад кожної країни у світовий ринок зернових залежить не тільки від обсягу вирощування, а й від обсягу споживання всередині кожної країни, доцільно буде навести аналітичні дані країн – експортерів, основного виду зернових – пшениці, у таблиці 2.

Таблиця 2

П'ятірка країн експортерів пшениці за результатами 2017/2018 сільськогосподарського року

№	Країна	Експорт млн. т.
1	Росія	41
2	США	24,5
3	ЄС	23,6
4	Канада	21,6
5	Україна	17,7

Складено на основі джерела: <http://www.fao.org/countryprofiles/index/ru?iso3=UKR>

Згідно таблиці 2, бачимо що Україна за 2017–2018 роки посіла високу позицію, а саме 5 сходинку за експортом пшениці, що є позитивним результатом.

За підсумками 2018/2019 сільськогосподарського року (з липня по червень) загальний урожай зернових культур в світі (без зернобобових або рису) склав 2,81 млрд тон. З них на кукурудзу припало 52%, на пшеницю – 35% і на інші зернові культури – 13%. Лідером за підсумками року стали США, відразу за ними Китай і ЄС (Європейський союз) – 28.

Загальний обсяг споживання зернових в сезоні 2019-2020 років, згідно з прогнозами, досягне 2 714 млн тон, що на 1,7 млн тон менше, ніж прогнозувалося у вересні, але все ж на 34 млн тон (1,3 відсотка) вище, ніж в сезоні 2018-2019 років, і є рекордним показником. У порівнянні з минулим місяцем прогноз споживання пшениці підвищено на 1,5 млн тонн – до 761,5 млн тонн, що є новим рекордним показником, перевищують на 2,0 відсотка оціночний рівень 2018-2019 сільськогосподарського року. Продовольче споживання пшениці – майже 518 млн тонн – становить велику його частину.

Але за умов не малих обсягів пропозиції і прийнятних цін очікуваному приросту світового споживання пшениці в 2019-2020 сільськогосподарському році також сприятиме збільшення на 3,6 відсотка її споживання на фураж, яке може досягти рекордного рівня в 146 млн тонн. Загальний обсяг споживання фуражного зерна в 2019-2020 сільськогосподарському році оцінюється в 1 436 млн тонн, що показує нижче значення прогнозу наданого у вересні, але як і раніше є рекордним, а це на 1,0 відсотка (14 млн тонн) більше обсягу 2018-2019 сільськогосподарського року.

За даними державного інформаційно – аналітичного порталу АПК України, посівна площа під урожай 2019 року склала 27,8 млн. га., що на 0,1 млн. га більше за 2018 рік. Під зернові та зернобобові культури виділено 25,38 млн. га, та станом на 1 вересня зібрано вже 10,1 млн. га або 39,5 млн. тонн, що на 5 млн. тонн більше ніж за аналогічний період 2018 року [2].

Розглянемо стан збору урожаю зернових та зернобобових культур в Україні станом на 18 жовтня 2019 року всіх категорій господарств у таблиці 3.

Таблиця 3

Стан збору урожаю зернових та зернобобових культур в Україні станом на 1 жовтня 2019 року

Площа зібрана, млн. га		Обсяг виробництва, млн. т		Урожайність, ц з 1 га зібраної площі	
2019	2019 у % до 2018	2019	2019 у % до 2018	2019	2019 у % до 2018
12,9	103,0	57,5	112,09	44,6	109,58

Збирання зернових та зернобобових культур в Україні, за офіційними даними Міністерства аграрної політики України станом на 18 жовтня, становить 12,9 млн. га, що становить 84% від прогнозу. Намолочено 57,5 млн. тон зерна нового врожаю. Середня врожайність вища порівняно з 2018 роком на 3,9 ц/га і становить 44,6 ц / га. У минулому році до зазначеної дати в країні було зібрано 51,3 млн. тон зерна. [4]

Розглянемо обсяги експорту та імпорту України зернових культур протягом 2013 – 2018 років та січня – липня 2019 року на рисунку 3.

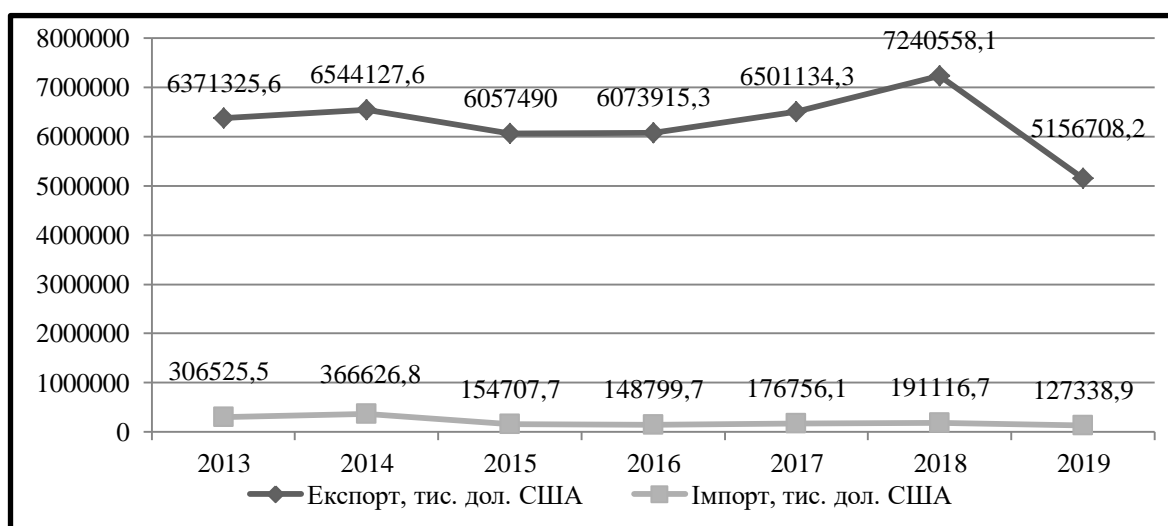

Рис. 3. Зовнішня торгівля зерновими культурами України протягом 2013 – 2019 років

Згідно рисунку 3, бачимо, що протягом 2014 – 2018 років спостерігається чітка тенденція до збільшення експорту зернових культур України, прогнозується така тенденція і до кінця 2019 року. Імпорт зернової продукції протягом аналізованого періоду має загальну тенденцію до зниження, що є позитивним результатом. А взагалі при найгірших умовах, Україна спроможна на 100% забезпечити населення даним видом продукції та залишатиметься продукція на експорт.

Якщо враховувати експортні плани України, то для того щоб країна мала змогу експортувати весь запланований обсяг зерна, Укрзалізниці необхідно поліпшити свою роботу як мінімум на 50%. Наприклад, зараз Україна має більше 1000 елеваторів, які можуть відвантажувати до 700 тис. тонн зерна на добу. У той же час, Укрзалізниці може вивезти тільки 100 тисяч тонн зерна на добу. Щоб логістика змогла впоратися з перевалкою зерна на рівні 52 млн тонн на рік, то Укрзалізниці повинна збільшити кількість вагонів на добу в півтора рази, або до 70 тисяч.

Розглянемо основні індекси зовнішньої торгівлі України за даними Державної служби статистики України протягом 2013 – 2019 років на рисунку 4.

Індекс фізичного обсягу, або індекс Ласпейреса, показує у якій мірі змінилися ціни у звітному періоді порівняно з базисним, на зернові культури що були реалізовані у базисному періоді. Аналізуючи наведений період, можемо бачити тенденцію до поступового зниження протягом 2014 – 2018 років, а потім стрімке зростання у 2019 році.

Індекс цін, або індекс Пааше, показує, у якій мірі змінилися ціни у звітному періоді порівняно з базисним на зернові культури, що були реалізовані у звітному періоді. Аналізуючи наведений період можемо бачити поступове зростання з 2015 – 2018 роки, а у 2019 році стрімке зниження.

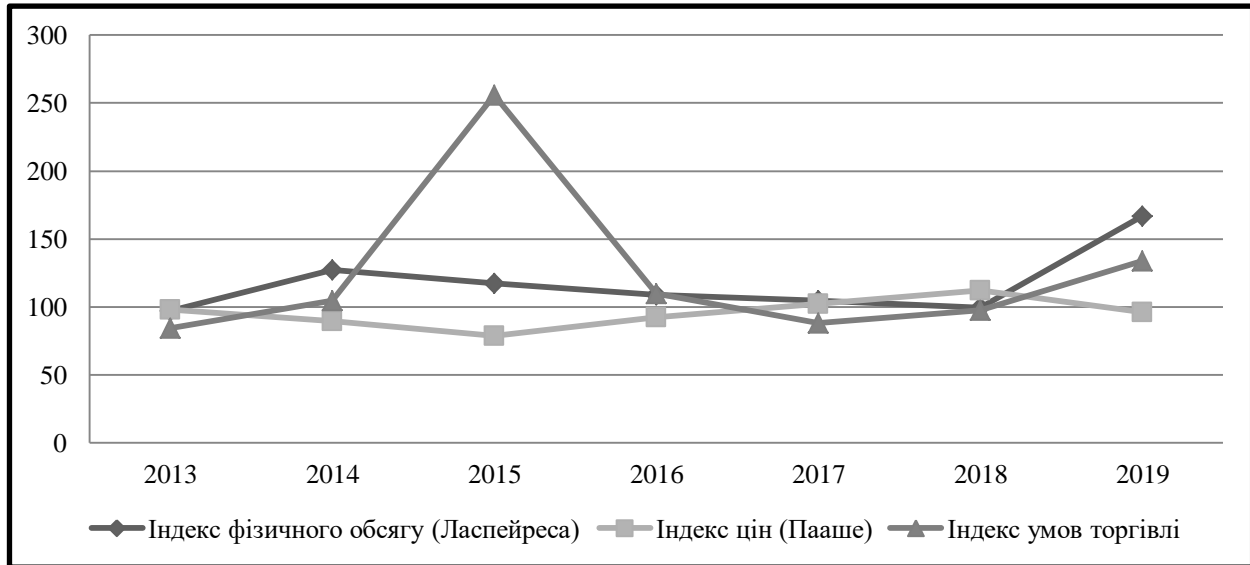

Рис. 4. Індекс Ласпейреса, індекс Паашета та індекс умов торгівлі у зовнішній торгівлі України зерновими культурами протягом 2013 – 2019 років

Індекс умов торгівлі показує відношення експортних цін України до імпорتنних цін на зернові культури. Індекс розраховується для розуміння об'єму імпорту, котрий може бути придбаний на доходи, отримані від експорту. Даний показник у 2015 році мав різкий підйом, це свідчить про те, що у цьому році Україна мала змогу придбати найбільший об'єм зернових культур за кожну одиницю реалізованих зернових культур. Протягом останніх 3 років спостерігається позитивна тенденція до збільшення даного показника.

Висновки. Можемо зробити висновок, що український аграрний сектор надає продовольство не тільки 40-мільйонному населенню України, але також і 190 країнам світу, при цьому спостерігається тенденція до збільшення обсягів виробництва разом зі збільшення обсягів попиту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

При зберіганні такої тенденції експортної реалізації Україна має можливість виробляти понад 100 млн тонн зерна та експортувати майже 70 млн тонн вже до 2022 року. Враховуючи навіть такі обсяги, внутрішній попит населення на зернові культури буде повністю задоволений.

Аналіз динаміки вирощування зернових культур показує, що показник врожайності в Україні надалі зростає. Причини зростання урожайності криються в технологіях виробництва зернових та олійних, а також у майбутньому розширюванні обсягів зрошування полів.

При умовах якісного підходу до інвестування новітніх технологій виробництва та зрошування прогнозується, що до 2030 року Україну очікує позитивна динаміка до впевненого збільшення виробництва і експорту зерна.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2019).
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України : веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/ua> (дата звернення: 20.11.2019).
3. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO) : веб-сайт. URL: <http://www.fao.org> (дата звернення: 20.11.2019).
4. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичного агентства «АПК-Інформ»: веб-сайт. URL: <https://www.apk-inform.com/ru> (дата звернення: 19.11.2019).
5. Офіційний сайт Української зернової асоціації: веб-сайт. URL: <http://uga.ua/ru/ob-uza/> (дата звернення: 19.11.2019).